

میرغیاث‌الدین غیاثی

میرغیاث‌الدین غیاثی یکی از شاعران قرن دوازدهم هـ.ق. سرزمین ما است که در این درس با زنده‌گی، تحصیل، آثار، سبک و شعری او آشنا خواهیم شد. هدف ما ایجاد علاقه‌مندی به شاعران و نویسندگان ادبیات فارسی دری، تقویت مهارت‌های اساسی زبان و آشنایی با صفت مفعولی در متن درس است.

میرغیاث‌الدین غیاثی از کجا بود؟

مولانا میر غیاث‌الدین غیاثی از جمله علمای نویسنده‌گان و شعرای عارف شناخته شده کشور ما است. او در روستای حصارک ولسوالی جُرم ولایت بدخشان در سال ۱۱۱۷ هـ. ق. زاده شد. پدرش میر سید میرک، برادر علی همدانی، عارف مشهور است.

غیاثی آموزش‌های ابتدایی را در زادگاهش نزد خانواده‌اش فراگرفت و در ۱۴ ساله‌گی به غرض تحصیل علم به هندوستان سفر کرد و در آنجا به فراگیری علوم فقه، تفسیر، حدیث، ادبیات عربی و فارسی پرداخت و به درجه مولوی رسید.

غیاثی بعد از ختم دوره تحصیل در شهر لاهور به خدمت مرشدان بزرگ رسید، به سیر و سلوک روحی پرداخت و به مرتبه ارشاد و بزرگی نایل گردید. وی پس از ۳۰ سال دوری از وطن، در ۴۴ ساله‌گی به جرم بدخشان برگشت، اساس مدرسه و خانقاهی را در آنجا گذاشت. به تدریس علوم دینی و ارشاد مریدان و عاشقان الهی پرداخت و بیشتر از چهار صد مرید و شاگرد از کشورهای مختلف جهان؛ چون: هند، عربستان و آسیای میانه در محضر غیاثی مشغول آموزش و پرورش بوده اند که میریوسف از امیرزاده‌گان بلخ، شهباز از کاشغر و حضرت خلیفه صاحب از جرم بدخشان از شمار مریدان مشهور وی بودند.

غیاثی در هنگام تحصیل به سرودن شعر پرداخت و موضوعات شعرهای او را بیشتر مسایل دینی، عرفانی و اجتماعی تشکیل می‌دهد. او در دیوان خویش به مدح آفریده‌گار هستی، پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، امامان دینی و به خصوص شاه معصوم ثانی مرشد خود پرداخته است.

وی اشعار خود را در قالب‌های قصیده^۱، غزل^۲، رباعی^۳ و مثنوی^۴ سروده و دیوانش در شهر پیشاور به چاپ رسیده است.

بالاخره غیاثی در سال ۱۱۸۲ هـ. ق. در فیض‌آباد بدخشان وفات کرد و در جوار مسجدی که به نام وی شهرت داشت دفن شده است.

نمونه سخن

لاف زنی که عاشقم، دیده اشکبار کو؟

سوزش جان و دل کجا؟ سینه پر شرار کو؟

ای که ز سیر عشق او، زخم به سینه خورده‌یی

در دل شب ز درد آن، گریه زار زار کو؟

گر تو شه طریقتی، خضر ره حقیقتی

قلب ز ما سوا بری، باطن بی غبار کو؟

نیست ترا اگر به دل، میل به جیفه جهان

مال و متاع جان و دل، در ره حق نثار کو؟

مرگ رسید بر سرت، نیست هنوز باورت

بهر نجات آخرت، فکر کجا و کار کو؟

گر به مثل شهنشهی، گشته جهان مسخرت

عمر مخلصدی کجا، دولت پایدار کو؟

دبدبه کیان چه شد، دغدغه شهان چه شد

جاه و جلال و سلطنت، این همه گیر و دار کو؟

گر تو غیاثی عارفی، از ره فقر واقفی

عاجزی و شکسته‌گی، پستی و انکسار کو؟

توضیحات

۱. قصیده: نوع شعری است که بر یک وزن و قافیه در مورد یک موضوع معین سروده می‌شود و تعداد بیت‌های آن معمولاً بیشتر از ۱۳ بیت بوده و تا ۳۰۰ بیت می‌رسد.
۲. غزل: شعری است بر یک وزن و قافیه با مطلع مصرع که حد معمول بیت‌های آن

پنج تا دوازده بیت می‌باشد.

۳. **رباعی:** قالب شعرهایی را گویند که از چهار مصراع تشکیل شده و قافیه در هر دو مصراع بیت اول و مصراع چهارم آن رعایت شود.

۴. **مثنوی:** شعری است که هر بیت آن دارای قافیه مستقل باشد.

قواعد دستوری

♦ صفت مفعولی

جمله‌های زیر را بخوانید و بگویید که صفت مفعولی آن کدام‌ها اند:

- گیائی از شمار نویسندگان و شعرای شناخته شده کشور است.
- بلخی، شهباز و خلیفه صاحب از شمار مریدان مشهور وی بوده اند.
- او در دیوان خویش به مدح آفریده‌گار هستی... پرداخته است.
- وی اشعار خود را در قالب‌های قصیده، غزل و رباعی سروده است.

در جمله‌های بالا کلمه‌های (شناخته، بوده، پرداخته و سروده) صفت مفعولی اند

که می‌توان آن را چنین تعریف کرد:

صفت مفعولی، صفتی است که بر چگونگی مفعول؛ یعنی موجود که کار بر روی آن واقع شده دلالت می‌کند، که با حذف (ن) مصدری از پایان اسم فعل و اضافه نمودن (ه) غیر ملفوظ ساخته می‌شود؛ مانند: دست شکسته، در بسته، سخن گفته، گل شگفته که (شکسته، بسته، گفته و شگفته) صفت مفعولی استند.

خلاصه درس

گیائی از جمله شاعران و نویسندگان قرن دوازدهم است که در ولایت بدخشان در سال ۱۱۱۷ هـ. ق. زاده شده است، درس‌های ابتدایی خود را در زادگاهش به اتمام رسانده؛ سپس غرض تحصیل به هندوستان سفر کرد و به فراگیری علوم مختلف پرداخت؛

بعد از مدت زیادی دوری از وطن در سن ۴۴ ساله‌گی به سرزمین خویش بازگشت و به تدریس و ارشاد پرداخت.

او در هنگام تحصیل به سرودن شعر نیز دست یافت و اشعار او را مسایلی چون باورهای دینی، عرفانی و اجتماعی تشکیل داده است. وی بالاخره در سال ۱۸۲ هـ. ق. در فیض آباد بدخشان وفات کرد.

◆ فعالیت اول

غیائی در کدام یکی از این ولایت‌های زیر به دنیا آمده است؟

الف) بغلان	ب) کابل
ج) غزنی	د) بدخشان

- غیائی را به شکل مختصر معرفی نمایید.
- غیائی در کدام قالب‌ها، شعر سروده و کدام موضوعات را بیان کرده است؟
- در گروه‌ها در مورد بیت زیر گفتگو نموده و نماینده هر گروه نتیجه را بیان کند:
مرگ رسید بر سرت، نیست هنوز باورت
بهر نجات آخرت، فکر کجا و کار کو؟

◆ فعالیت دوم

- کلمه‌هایی را که به شکل مکرر در متن درس تکرار شده است یادداشت کنید.
- سه جمله بنویسید که در آن صفت مفعولی به کار رفته باشد.

● با کلمه‌های زیر جمله بسازید:

۱. صفت مفعولی

۲. شاعران

۳. تحصیل

۴. شعر

جدول زیر را در کتابچه‌های تان نوشته بعد، مطابق هدایت، کامل کنید:

اسم فعل صفت‌های داده شده را بنویسید.		صفت مفعولی کلمه‌های داده شده را بنویسید.	
صفت مفعولی	اسم فعل	صفت مفعولی	اسم فعل
خورده	خوردن	شکسته	شکستن
نوشیده			بستن
پریده			گفتن
ستوده			سرودن
شناخته			پیوستن
ربوده			نوشتن
شده			کردن
نشسته			بردن

کارخانه‌گی

در مورد سه بیت اول نمونه کلام گیائی، در کتابچه‌های خود چند سطر بنویسید.

.....

.....